

Modalități de dezvoltare profesională a cadrelor didactice din educația adulților

Teză de abilitare

Rezumat

Profesionalizarea în educația adulților se referă la persoanele care lucrează în acest domeniu. Acestea sunt de fapt persoanele care sprijină cursanții în procesul de învățare. Găsesc foarte potrivit ca, într-un timp și o perspectivă în care învățarea adulților devine tot mai importantă, să existe un corpus de evidențe științifice cu privire la situația, nevoile și dezvoltarea viitoare a practicienilor din educația adulților, meniți să faciliteze învățarea adulților. Acesta este motivul pentru care munca mea se concentrează de mai mult de un deceniu asupra a diferite aspecte privind profesioniștii din educația adulților, dezvoltarea și devenirea lor profesională.

Realizările mele științifice și profesionale în acest domeniu pot fi grupate după cum urmează:

1. Statutul profesional al educatorilor pentru adulți

Statutul profesional include aspectele legate de acces, locuri de muncă, venituri, carieră, instituții, imaginea socială și imaginea de sine, identitatea profesională. În multe țări, inclusiv în România, statutul profesional al educatorilor pentru adulți este destul de scăzut, parțial precar. Posibilitățile de angajare combinate cu locurile de muncă nesigure, veniturile scăzute, opțiuni restrânse de evoluție în carieră, instituții și oportunități limitate pentru dezvoltarea profesională, o imagine socială scăzută și o identitate profesională difuză caracterizează practicienii din educația adulților.

Problema devine din ce în ce mai importantă la nivel național și european, așa cum se poate observa din mesajele politice, documente, eforturile depuse în acest sens (a se vedea CE 2006, 2011, 2012b).

Activitățile mele în această arie problematică se concentrează asupra analizării situației la nivel național și internațional, promovând nevoia de personal calificat în domeniul educației adulților, dar și crearea de oportunități de profesionalizare la nivel universitar pentru acești specialiști în educația adulților. De asemenea, am oferit date și recomandări pentru a se putea face o îmbunătățire a politicilor naționale și europene, respectiv am coordonat elaborarea conceptului sistemului național de profesionalizare a practicienilor din educația adulților.

2. Profiluri de competență ale practicienilor din educația adulților

În educația adulților sunt multe ocupații, cu roluri și sarcini aferente de îndeplinit, necesitând calificări și competențe profesionale diferite. Predare, consiliere, management, dezvoltare curriculară și multe alte activități necesită competențe complexe și complete ale personalului, în principal deoarece există puține șanse pentru partajarea muncii în mici centre educaționale. În general, profesioniștii se concentrează pe

diferite combinații de sarcini de îndeplinit și competențe în consecință, cum ar fi Management / Elaborarea politicilor sau Predare / Consiliere. Multe dintre competențe sunt dobândite non-formal, în procesul de învățare la locul de muncă, practicând sau prin participare la diverse modalități de formare continuă. Un efort de cercetare considerabil a fost depus la nivel european pentru analizarea condițiilor de muncă și a competențelor aferente necesare pentru a îndeplini multiplele sarcini (a se vedea Research voor Beleid 2008, 2010, dar și multiplele proiecte de cercetare ce încearcă să creioneze profilul de competențe aferent diferitelor ocupații).

Contribuția mea în acest domeniu a constat în a cartografia profilurile de competență pentru formatori, consilieri privind cariera, evaluatori de competențe, participări în proiecte europene de cercetare și dezvoltare (cum ar fi Delphi - Study, Bernhardson / Lattke 2011) și punerea lor în discuție pe agenda românească (cum ar fi conferințele naționale în domeniul educației adulților 2001, 2006 și 2010 pe care le-am coordonat). Mai mult decât atât, am derulat cercetări pentru identificarea nevoilor de formare și de perfecționare ale diferitelor categorii profesionale. În proiecte precum DPPC, Vinepac și Capival pe care le-am coordonat, preocuparea a fost de delimitare și categorizare a competențelor diferiților profesioniști din educația adulților și de promovare a acestor profile de competențe într-o perspectivă națională și internațională.

3. Modalități alternative de dezvoltare profesională

Posibilitățile practicienilor din educația adulților de a dobândi competențe, de a le dezvolta și actualiza prin formare continuă, de a documenta și certifica competențele reale, obținute pe alte căi decât cea formală sunt destul de limitate, în întreaga Europă. Prin urmare, preocuparea mea în cercetare, una de pionierat (din 2004), s-a îndreptat spre dezvoltarea de modalități și instrumente alternative de certificare formală și de integrare a diferitelor modalități de dezvoltare profesională. Am dezvoltat propuneri pentru certificarea competențelor dobândite în contexte nonformale și informale de învățare, prin evaluare și validare.

Contribuții concrete: Am fost coordonatorul unei echipe internaționale care a dezvoltat conceptul unei astfel de validări, împreună cu metodele și instrumentele necesare (a se vedea proiectul VINEPAC, nr.16²). Scopul cercetărilor care au urmat a fost de identificare a credibilității acestor metode alternative de certificare (Nr.21), precum și de identificare a impactului procesului de validare de competențe asupra dezvoltării profesionale viitoare a educatorilor pentru adulți (Nr. 29). În alte publicații (Nr.32 și 33), am dezvoltat și descris abordarea mea asupra problematicii validării, promovând-o pentru dezbateră (inter)națională.

4. Politici educaționale privind profesionalizarea

Sisteme naționale de formare profesională continuă (FPC) sunt stabilite doar în câteva țări europene, și, în general, sunt măsuri ale unei politici de sprijinire a FPC a practicienilor din educația adulților (PEA), adesea neacoperite comprehensiv. Pot fi invocate obstacole precum: eterogenitatea domeniului, complexitatea muncii în educația adulților și diferitele interese ale asociațiilor și părților interesate. Pe lângă aceasta, există mai multe întrebări fundamentale privind responsabilitatea pentru educația

adulților (Statul? Individuală? Societatea? Antreprenorii?) și problemele de finanțare. În unele țări, cum ar fi Austria, Estonia și Elveția există modele de profesionalizare coerente, în timp ce în alte țări acest subiect este condus la dinamica pieței muncii.

Implicarea mea în acest subiect a fost în principal pentru a face o analiză a situației, a cauzelor și să propun conceptul sistemului național românesc de profesionalizare, coordonând elaborarea acestui concept, bazat pe studiul național întreprins (Nr.35). Activitatea analitică se poate vedea în analiza de conținut a principalelor documente de politici europene din ultimul deceniu (Nr. 38, Nr. 42).

Planurile mele de cercetare și de carieră pentru viitor sunt legate de furnizarea de informații științifice pentru dezbateră și pentru elaborarea unor politici bazate pe date științifice. În principal voi realiza activități și proiecte de cercetare privind competențele necesare PEA, explorarea rolului universităților, din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții. Pe termen scurt/ mediu, planul meu de cercetare, de exemplu, este de a aborda, pe scară largă, în cadrul unui proiect Orizont 2020, problema rolului profesioniștilor din educație în construirea de orașe care învață.

Mă voi implica în conceptualizarea unui program național de cercetare pentru educație, așa cum a fost inițiat la conferința "Calitatea în cercetarea educațională" (sub coordonarea mea, oct. 2014). Voi continua să fac aceste activități de cercetare în strânsă legătură cu comunitatea științifică europeană și internațională din care am reușit să fac parte, beneficiind de expertiza lor, care să-mi permită o abordare comparativă în cercetarea educațională.

În activitățile mele viitoare voi continua să-mi urmez abordarea proprie de cercetare: realizarea întotdeauna a legăturii dintre cercetare și acțiunea practică, pentru a dezvolta acest domeniu de activitate, pentru a promova inovații, pentru a aduce probleme și soluții în discuție.

Voi sprijini implementarea unui concept elaborat de profesionalizare, prin consilierea părților interesate, oferind recomandări pentru structurile guvernamentale, prin constituirea unui grup de tineri profesioniști care să fie pregătit științific și în colaborare cu experți internaționali, în cadrul școlii doctorale europene de educație a adulților, acum în construcție. De asemenea, voi continua să lucrez în străinătate în calitate de profesor-invitat și cercetător, așa cum am făcut-o deja în Germania (Essen), Italia (Florența), Copenhaga (Danemarca) etc.

Timișoara,

Prof.univ.dr. Lidia Simona Sava

10.12.2014